

150 let prve Prešernove proslave na Slovenskem

**... Ločani pa so dne 11. februarja svojo tretjo »bésedo«
res posvetili Prešernu. Te veselice se je udeležil sam dr. Toman.¹**

V Škofji Loki smo v ponedeljek, 11. februarja 2013, praznično proslavili 150. obletnico prve Prešernove proslave na Slovenskem, ki je bila 11. februarja 1863, prav tako v Škofji Loki. Po himni, Prešernovi Zdravljici, je v uvodni besedi staro-loški župnik dr. Alojz Snoj povedal, da smo prvotno nameravali prireditev pripraviti v Stari Loki, vendar je prevladalo mnenje, da se tako pomemben jubilej proslavi v osrednjem loškem kulturnem centru, Sokolskem domu.

Slavnostni govor je imel gost, slavist dr. Janez Dular. Govoril je o pomenu slovenskega jezika kot o naši najpomembnejši narodni identiteti, zato mu moramo posvečati večjo pozornost in odgovornost, tako kot je to vrhunsko in polnokrvno počel France Prešeren. S svojim nagovorom se mu je pridružil mag. Miha Ješe, župan Občine Škofja Loka. V osrednjem delu programa sta Tanja Jenko in Jure Svoljšak občuteno izvedla recital, Prešernov Sonetni venec. Škofjeloški oktet je pod vodstvom Andreja Žagarja, poleg himne – *Zdravljice*, Stanka Premrla, zapel še naslednje pesmi: *Imel sem ljubi dve*, Josipa Ipavca; *Na Sorškem polju*, Andreja Missona; *Slovenec sem*, Gustava Ipavca; *Pod oknom*, Antona Hajdriha in *Zdravljico*, Ubalda Vrabca. Posebej za to priložnost so naštudirali pesem *Na Prešernovem grobu*, Gregorja Riharja, po literarni predlogi Frana Levstika.

Ta pomemben jubilej je pripravil odbor v sestavi: Marko Črtalič, mag. Matjaž Eržen, Alojzij

Recitatorja Tanja Jenko in Jurij Svoljšak.

(foto: Aleksander Igličar)

¹ Novice, 25. 2. 1863, str. 63.

Pavel Florjančič, mag. Aleksander Igličar, Tanja Jenko, Aleš Jezeršek, Klemen Karlin, mag. Andreja Ravnihar Megušar, dr. Alojz Snoj, Jure Svolfšak in Andrej Žagar. Prireditve so omogočili: Župnijski urad Stara Loka, Muzejsko društvo Škofja Loka, Prosvetno društvo Sotočje, Knjižnica Ivana Tavčarja in Občina Škofja Loka.

Častni pokrovitelj proslave, ki je imela nacionalni značaj, je bil akademik dr. Jože Trontelj, predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

Ko vsako leto 8. februarja praznujemo Prešernov dan (s uradnim imenom *Prešernov dan, slovenski kulturni praznik*) kot državni praznik, se nam to zdi skoraj samoumevno. Naša samobitnost in posledično državnost temeljita predvsem na kulturi, konkretno na jeziku, Prešeren pa je plebiscitarno naš največji pesnik. A ni bilo vedno tako; Prešernove pesniške veljave so se ljudje sicer vedno zavedali; cenila sta ga tudi Koseski in »oče naroda« Janez Bleiweis, saj mu je slednji leta 1848, takoj po marčni revoluciji, v svojih Novicah objavil célo, necenzurirano Zdravljico. A vendar je bil v tistih časih bolj v čislih Prešernov sodobnik, pesniški gromovnik Jovan Vesel Koseski. Poleg tega so ob koncu petdesetih let 19. stoletja za osrednji slovenski kulturni praznik veljali Vodnikovi dnevi, ki so jih kot Vodnikovo »bésedo« prvič izvedli 5. februarja 1858, v Deželnem gledališču v Ljubljani, v čast stoti obletnici rojstva pesnika Valentina Vodnika. Bésede so bila praznovanja, ki so jih slovenski narodnjaki prirejali ob raznih obletnicah pomembnih političnih ali kulturnih dogodkov in obletnicah rojstev ali smrti pomembnih oseb.

Leta 1861 se pojavijo na Slovenskem prve Narodne čitalnice. V njih se je odvijalo kulturno, politično, narodno in družabno življenje. Temeljni namen čitalnic je bil oblikovati in razviti slovensko besedo in petje ter prebujenje narodne zavesti Slovencev. V njih so prirejali domoljubne kulturne prireditve z narodno buditeljskimi govori, recitacijami, petjem in tudi s plesi. Prvo čitalnico so januarja 1861 ustanovili v Trstu, naslednjo julija v Mariboru, avgusta pa začne delovati še osrednja slovenska Narodna čitalnica v Ljubljani. Naslednjega leta ji februarja sledita čitalnici v Celju in Tolminu, septembra v Gorici in še istega leta, 23. novembra 1862, v Škofji Loki; bila je prva na Gorenjskem. Ločani so 11. februarja 1863 v svoji Narodni čitalnici tretjo narodno-kulturno prireditev, básedo, posvetili Prešernu (zakaj ravno v Škofji Loki, smo poskušali razložiti lani v knjižici, *Béseda v Loki, 150 let od Narodne čitalnice v Škofji Loki*).

Prešernove proslave, básede, so začele po tem dogodku še drugje, vendar zelo počasi, nadomeščati Vodnikova slavlja po čitalnicah in tudi drugod. Še več časa pa je preteklo, da so Prešernove proslave postale to, kar so danes. Vse pa se je začelo pred stopetdesetimi leti v Škofji Loki, s prvo javno Prešernovo básedo na Slovenskem.

LITERATURA:

Prijatelj, Ivan: *Slovenska kulturnopolitična in slovstvena zgodovina, 1848–1895*, 2. knjiga, Ljubljana: DZS, 1956.